

01.02.1939

Walki Polaków na frontach II wojny światowej

Po kapitulacji w październiku 1939 r. polscy żołnierze, którym udało się ewakuować przez Rumunię i Węgry do Francji, jak również ochotnicy rekrutujący z Polonii francuskiej utworzyli ponad 80-tysięczną armię. Naczelnym wodzem został gen. Władysław Sikorski. Z żołnierzy polskich utworzono cztery dywizje piechoty, brygadę pancerno-motorową, Samodzielną Brygadę Strzelców Podhalańskich i Samodzielną Brygadę Strzelców Karpackich w Syrii.

W 1940 r. żołnierze ci walczyli w kampanii norweskiej (bitwa pod Narwikiem) i w obronie Francji. W starciach w Norwegii uczestniczył też polski okręt podwodny ORP (skrót od: okręt Rzeczypospolitej Polskiej) 'Orzeł', który na początku wojny został internowany w estońskim porcie, ale mimo braku map załódze udało się zbiec na Zachód.

Do krajów zachodnich trafiły także inne okręty polskiej marynarki wojennej, które podporządkowano brytyjskiej admiralicji. Brały one potem udział w bitwach morskich. Do najbardziej znanych należały ORP 'Błyskawica', 'Grom', 'Burza', okręt szkolny 'Iskra', 'Wilk' i wspomniany wyżej, zaginiony w 1940 r. 'Orzeł'. W sumie w wojnie po stronie alianckiej uczestniczyło 27 polskich okrętów, w tym statki pasażerskie, przykładowo słynny statek motorowy „Batory”.

Z polskich lotników utworzono w Anglii cztery dywizjony: dwa bombowe (300 i 301) oraz dwa myśliwskie (302 i 303), które zostały wcielone do Royal Air Force (RAF) i brały udział w bitwie o Anglię (10 lipca – 31 października 1940 r.). Polacy stanowili 5% wszystkich lotników zaangażowanych w bitwę. Dywizjon 303 zestrzelił 126 niemieckich samolotów.

Trzydziestego lipca 1941 r. Władysław Sikorski, polski premier na uchodźstwie, po negocjacjach ze Stalinem podpisał z Iwanem Majskim, ambasadorem ZSRR w Londynie, dokument zwany układem Sikorski-Majski, mówiący o przywróceniu stosunków dyplomatycznych z ZSRR, zerwanych w 1939 r. Stosunki nawiązano w ramach koalicji antyhitlerowskiej, a na mocy układu miała powstać armia złożona z Polaków uwolnionych z obozów jenieckich i obozów pracy. Dowództwo powierzono gen. Władysławowi Andersowi. Do armii wcielono 25 tys. żołnierzy. Mimo że do Andersa dotarły tysiące ludzi (w tym dzieci i kobiety, które chciały skorzystać z możliwości ucieczki z ZSRR), w punktach mobilizacji nie pojawiły się tysiące polskich oficerów, aresztowanych w 1939 r. Rozpoczęto poszukiwania, które zakończyły się

odkryciem ludobójstwa w Katyniu i ponownym zerwaniem stosunków dyplomatycznych między Polską a ZSRR. W kwietniu 1942 r. Stalin ostatecznie zakazał rekrutowania Polaków, a także łączenia rodzin żołnierzy, zmuszając polskich obywateli pozostałych w ZSRR do przyjęcia obywatelstwa sowieckiego.

Zanim się to stało, w 1942 r. gen. Anders ewakuował armię do Iranu, a potem przez Irak i Palestynę do Włoch, gdzie jako 2. Korpus Polski brytyjskiej armii stoczyła ona w 1944 r. bohaterską walkę o klasztor na wzgórzu Monte Cassino i o Ankonę, a w 1945 r. – o Bolonię.

Po wyjściu z ZSRR armii Andersa z różnych stron Związku Radzieckiego wciąż nadciągali ochotnicy gotowi służyć w wojsku. Byli to często dawni obywatele polscy różnych narodowości, żołnierze, którzy z przyczyn politycznych nie chcieli towarzyszyć Andersowi, i tacy, którzy po prostu nie zdążyli dotrzeć na czas do punktów rekrutacyjnych. Stalin postanowił wykorzystać sytuację i stworzyć polską formację wojskową całkowicie zależną od ZSRR. Dowódcą mianował Zygmunta Berlinga, dawnego oficera Wojska Polskiego, wyrzuconego stamtąd jeszcze przed 1939 r. Jako więzień obozu w Starobielsku Berling zdecydował się na współpracę z NKWD i został wiernym wykonawcą wszystkich poleceń Stalina. Początkowo pełnił funkcje oficerskie w armii Andersa, ale po jej wyjściu do Iranu zdezerterował i pozostał w ZSRR, za co sąd wojskowy skazał go na karę śmierci.

Żołnierze 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki brali udział w bitwie pod Lenino. W 1944 r. Polacy służyący w armii Berlinga usiłowali przeprawić się przez Wisłę, żeby pomóc powstańcom warszawskim. Jednak ze względu na brak poparcia ze strony Sowietów znaczenie tej akcji – mimo bohaterstwa żołnierzy – było marginalne.

W lipcu 1944 r. powołany przez komunistów na polecenie Stalina Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), przypisujący sobie rolę rządu polskiego, scalił armię Berlinga z Armią Ludową. Tak powstało Wojsko Polskie pod dowództwem Michała Roli-Żymierskiego.

Dla losów II wojny światowej kluczowe okazały się osiągnięcia polskich matematyków – złamanie kodów niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Wywiady brytyjski i francuski mogły w efekcie przechwytywać i odczytywać depesze Niemców. Marian Rejewski, Henryk Zygalski i Jerzy Różycki rozpoczęli pracę nad rozszyfrowaniem Enigmy w 1928 r., jeszcze jako studenci.

Korekta polskiej wersji: Marta Durczyńska

Anna Buchner

References:

Translated by Mikołaj Sekrecki